

УДК 378.147:004.9

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНО- ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Олександр Гуменний,
*кандидат педагогічних наук, старший
науковий співробітник відділу цифрових
освітніх ресурсів Інституту професійної
освіти НАПН України,*
<http://odcid/0000-0001-6596-3551>
e-mail: gumenny7@gmail.com

Анотація. Розкрито системний підхід до розвитку цифрової компетентності викладачів професійно-теоретичної підготовки в умовах цифровізації професійної освіти. Проаналізовано сучасні тенденції використання цифрових технологій у освітньому процесі та підвищенні кваліфікації педагогів. Обґрунтовано значення системної інтеграції інноваційних інструментів, цифрових платформ і штучного інтелекту у професійний розвиток викладачів. Підкреслено роль неперервного навчання, самоосвіти та цифрової культури у забезпеченні ефективності освітньої діяльності в умовах цифрової трансформації.

Ключові слова: цифрова компетентність, системний підхід, викладачі професійно-теоретичної підготовки, цифровізація освіти, інноваційні технології, цифрова культура, навчальні платформи.

SYSTEMIC APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF DIGITAL COMPETENCE OF VOCATIONAL-THEORETICAL TRAINING INSTRUCTORS IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION OF VOCATIONAL EDUCATION

Oleksandr Humennyi,
*PhD in Pedagogical Sciences, Senior Research
Fellow Department of Digital Educational
Resources of the Institute of Vocational Education
of the NAES of Ukraine,*

Abstract. Based on the analysis of contemporary wartime and post-war challenges, the paper examines the forms of professional competence development among teaching staff in professional colleges. It reveals the nature of transformations within the system of professional development caused by the need to ensure the resilience of the educational process, psychological support, and the digitalization of learning. The effectiveness of applying coaching technologies, tutoring support, as well as distance and blended learning formats as means of professional growth for teachers is substantiated. The importance of self-reflection, civic and patriotic education, and social engagement of educators in strengthening the educational environment under crisis conditions is highlighted.

Keywords: digital competence, systems approach, teachers of vocational-theoretical training, digitalization of education, innovative technologies, digital culture, learning platforms.

Цифровізація професійної освіти в Україні відбувалася на тлі воєнних викликів, масових переміщень населення, кіберзагроз і періодичних обмежень інфраструктури. За таких умов стійкість освітнього процесу стала залежати від рівня цифрової зрілості викладачів професійно-теоретичної підготовки, їхньої спроможності швидко адаптувати зміст і методи навчання до хмарних сервісів, систем управління навчанням, інструментів штучного інтелекту та технологій дистанційної взаємодії. Наявний досвід показав фрагментарність підвищення кваліфікації, нерівномірність володіння цифровими інструментами, розрив між політиками цифрової трансформації та повсякденною практикою занять у майстернях і лабораторіях. Особливо загострилася потреба в методично вивірених сценаріях змішаного навчання, уніфікованих вимогах до цифрової безпеки й академічної доброчесності, а також у психологічній підтримці педагогів, які перебували під впливом стресових чинників воєнного та повоєнного часу.

У цих умовах зростає значущість системного підходу, що інтегрує організаційні, педагогічні та технологічні складові розвитку цифрової компетентності. Такий підхід передбачає узгодження освітніх цілей із цифровою інфраструктурою закладу, поєднання формального підвищення кваліфікації з тьюторським супроводом і коучинговими практиками, методичну стандартизацію цифрових курсів і безперервну самоосвіту викладача. Він також охоплює культуру безпеки даних,

етику використання інструментів штучного інтелекту, проєктування компетентісно орієнтованих завдань у віртуальних лабораторіях і впровадження механізмів зворотного зв'язку на основі аналітики навчальних даних. Акцент робиться на побудові екосистеми, у якій організаційна підтримка, технічні ресурси та методична експертиза взаємно підсилюють одне одного, забезпечуючи сталі результати навчання здобувачів освіти та професійне зростання викладачів.

Метою дослідження було теоретично обґрунтувати й практично окреслити системний підхід до розвитку цифрової компетентності викладачів професійно-теоретичної підготовки в умовах цифровізації професійної освіти, визначивши структуру компетентності, принципи її формування та організаційно-методичні умови, що забезпечують результативність і стійкість освітнього процесу.

У процесі роботи було застосовано комплекс наукових методів, що забезпечили системний характер дослідження: Теоретичні методи – аналіз, синтез, порівняння та узагальнення наукових праць українських дослідників (зокрема Н. Морзе, П. Лузана, О. Тітової, М. Пригодія), що дало змогу виявити методологічні засади цифровізації освіти та структуру цифрової компетентності. Емпіричні методи – анкетування, опитування та спостереження за професійною діяльністю викладачів професійно-теоретичної підготовки закладів професійної освіти спрямовані на виявлення рівня їхньої цифрової компетентності, готовності до використання цифрових платформ та інтерактивних інструментів. Діагностичні методи – використано адаптовану анкету DigCompEdu для оцінки шести компонентів цифрової компетентності педагогів (інформаційна, комунікативна, створення цифрового контенту, педагогічна, оцінювальна та технічна). Методи статистичної обробки – застосовано кількісний аналіз отриманих результатів для визначення середніх показників і виявлення тенденцій розвитку цифрової компетентності.

Застосування системного підходу дало змогу поєднати результати теоретичного аналізу та емпіричних досліджень у цілісну модель розвитку цифрової компетентності викладачів професійно-теоретичної підготовки, що враховує педагогічні, організаційні та технологічні чинники цифровізації освіти.

Дослідження базувалося на використанні системного підходу, що поєднує теоретичний аналіз і практичні емпіричні методи. Було застосовано анкетування 120 викладачів професійно-теоретичної

підготовки, контент-аналіз освітніх платформ і статистичну обробку результатів.

Опитування підтвердило нерівномірність рівня цифрової компетентності серед викладачів: лише 38 % респондентів системно використовують освітні платформи у своїй роботі, 57 % потребують додаткової підготовки, а 70 % відзначають зростання навантаження, пов'язане з інтеграцією цифрових інструментів у освітній процес. Ці дані відображено на рис. 1.

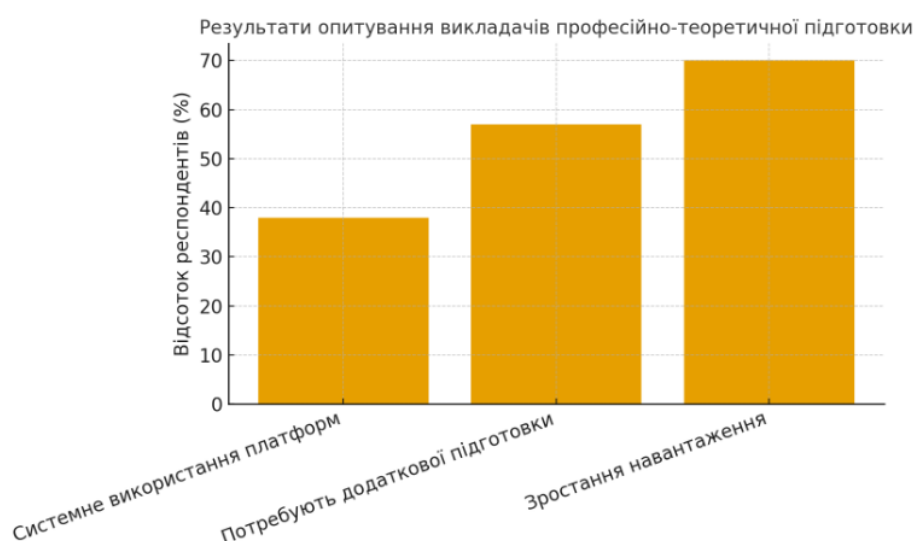

Рис. 1. Результати опитування викладачів професійно-теоретичної підготовки щодо цифрової компетентності

Отримані результати узгоджуються з висновками М. Пригодія та ін. (2023), які наголошують на важливості системного впровадження цифрових технологій через поєднання технічної, методичної та організаційної підготовки педагогів. Н. Морзе та ін. (2021) акцентує, що розвиток цифрової компетентності є не лише технічним аспектом, а й проявом цифрової культури, яка передбачає здатність до критичного мислення, саморефлексії та відповідального використання цифрових ресурсів.

П. Лузан та ін. (2020) підкреслює, що стійкість освітнього процесу можлива лише за умов цілісного підходу до формування цифрового середовища, у якому викладач виступає не лише користувачем, а й творцем навчального контенту. Дослідження О. Тітової та ін. (2023) підтверджує, що впровадження інтерактивних середовищ і адаптивних платформ сприяє підвищенню ефективності навчання та професійній самореалізації викладачів.

Системний підхід до розвитку цифрової компетентності забезпечує цілісність, стійкість і результативність процесу цифровізації професійної освіти в Україні, сприяючи професійному зростанню викладачів і підвищенню якості освітніх результатів.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило виконання поставленої мети – теоретичне обґрунтування та практичне окреслення системного підходу до розвитку цифрової компетентності викладачів професійно-теоретичної підготовки в умовах цифровізації професійної освіти. На основі отриманих результатів було визначено структуру цифрової компетентності, до якої входять інформаційно-технологічна, комунікативна, методична та аналітична складові, а також встановлено взаємозв'язок між організаційними, педагогічними й технологічними чинниками розвитку цифрових навичок.

Основними підсумками дослідження є такі положення:

- розвиток цифрової компетентності викладачів професійно-теоретичної підготовки потребує цілісної системи підготовки, що поєднує формальні та неформальні форми навчання;
- використання системного підходу сприяє підвищенню якості професійної діяльності, розширенню можливостей для саморозвитку та підвищенню мотивації педагогів до цифрової творчості;
- інтеграція інструментів штучного інтелекту, цифрових платформ і віртуальних лабораторій забезпечує новий рівень організації освітнього процесу, підсилюючи взаємодію між викладачем і здобувачами освіти.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні моделі оцінювання рівня цифрової компетентності викладачів професійно-теоретичної підготовки, удосконаленні механізмів цифрового тьюторства та формуванні цифрової культури освітнього закладу. Доцільним є також вивчення впливу штучного інтелекту на педагогічну діяльність, а саме – на адаптацію індивідуальних освітніх траєкторій та персоналізацію навчального контенту в системі професійної освіти.

Список посилань

Лузан, П., Тітова, О., Мося, І., & Пащенко, Т. (2021). Методика оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти. *Професійна педагогіка*, 1(22).
<https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/uk/article/view/665>

Умрик, М. А., Морзе, Н. В., & Смирнова-Трибульська, Є. М. (2025). Розвиток компетентностей освітян у галузі використання штучного інтелекту в цифровому суспільстві. *Відкрите е-середовище сучасного університету*, 18, 159–173. <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/587>

Пригодій, М. А. (2023). Класифікація цифрових технологій, що застосовуються в професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників. У *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (7 квітня 2023 р.)* (с. 303–305). Видавництво Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. https://tpgnpu ho.ua/images/SG/2023/konf_07-04-2023/Zbirnik_konf_2023.pdf#page=303

Тітова, О. А. (ред.), Лузан, П. Г., Пащенко, Т. М., Мося, І. А., Остапенко, А. В., & Ямковий, О. Ю. (2023). *Система розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів в умовах пандемії, воєнного та повоєнного часу: Монографія*. ІПО НАПН України. <http://lib.iitta.gov.ua/738694/>

— 90 —

УДК 37.091.3:004

ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ЧИННИК МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Оксана Чуйкова,

молодший науковий співробітник відділу
цифрових освітніх ресурсів Інституту
професійної освіти НАПН України,
<https://orcid.org/0009-0000-4562-0180>
e-mail: okanachuykova@ukr.net

Анотація. У статті досліджується інтеграція цифрових технологій як стратегічний чинник модернізації освітнього процесу в умовах переходу до парадигм Індустрія 4.0 та Освіта 4.0. Розкрито